

HRZÁNSKÝ PALÁC

Úřad vlády České republiky

Průčelí paláce z Loretánské ulice

HRZÁNSKÝ PALÁC

V samém středu Loretánské ulice spojující Hradčanské náměstí s Pohořelcem se nachází Hrzánský palác. Budova je vystavěna na obdélníkovém půdorysu okolo nevelkého nádvoří. Hlavní vstup do objektu se nachází na severní straně. Na jihovýchodě směrem k Úvozu vybíhá dvoupodlažní křídlo, na jehož střeše je terasa přístupná z prvního patra. Průčelí do Loretánské ulice je jednopatrové, zadní část domu je vzhledem ke značnému výškovému rozdílu s paralelní ulicí, Úvozem, dokonce pětipatrová. Oba domy odděluje rozlehlé druhé nádvoří.

Počátky stavební činnosti na tomto místě jsou nejasné, přesná data stavby ani architekt nejsou známi. Hrzánský palác však náleží k nejstarším domům na Hradčanech. V jeho základech zůstalo zachováno torzo gotické bašty s částí hradební zdi, pozůstatek hradčanského opevnění. Nejstarší zmínka o stavbě na tomto místě pochází z roku 1359, kdy Petr Parlář, stavitel Karla IV., odkoupil dům od císařova dveřníka Henslina. Parlář obýval dům až do roku 1372, kdy jej prodal novému majiteli. Za husitských válek byl objekt patrně vypleněn, neboť do konce 15. století bývá označován za pustý. Existenci domu lze znovu doložit až k roku 1539, kdy jej tehdejší majitel Václav Častolar z Dlouhé Vsi prodal. K úpravám stavby došlo teprve za Adama staršího ze Šternberka, jenž zde hospodařil v letech 1588–1600. V roce 1601 dům zakoupil Oldřich Desiderius Pruskovský, komorník císaře Rudolfa II. Ten nechal budovu kolem roku 1608 renesančně přestavět a zvýšit o jedno patro a současně přikoupil k objektu nevelké stavení v Úvoze.

V držení šlechtických rodů byl tento hradčanský dům také v období po bitvě na

Dobový pohled na severní fasádu, cca 1916

Bílé hoře. Jeho majitelé se však často dostávali do finančních nesnází, na kterých se nemalou měrou podílel stále náročný provoz rozsáhlé budovy. K majetným obyvatelům náležel Vilém Albrecht Krakovský z Kolowrat, za jehož vlastnictví získal dům raně barokní vzhled. Hrabě přikoupil k objektu další parcelu v Úvoze, na které v letech 1658–1659 vybudoval dolní několikapodlažní dům a spojovací křídlo se stávající horní budovou. Syn Viléma Albrechta Jan František završil budování rodinného sídla v roce 1688, kdy rozlehlý objekt spojil se svým sousedním domem, dnešním Dietrichsteinským palácem. Když Kolowratové upadli do dluhů, získal komplex budov v roce 1708 Sigismund Valentin Hrzán z Harrasu. Leč již o čtyři roky později musely být oba předtím spojené objekty opět majetkově i stavebně rozděleny. Také Hrzán zemřel zadlužen. Jeho manželka Claudie při dražbě v roce 1728 sice hradčanský palác zachránila, ale i ona se dostala o deset let později do finančních obtíží a dům byl prodán v konkurzu.

V roce 1756 přešla po složitých jednáních zadlužená budova do majetku Metropolitní kapituly u svatého Víta. V době, kdy v jejím čele stál probošt František Kazimír Strachovský, rytíř ze Strachovic, nabyl dům svoji současnou vnější podobu. Během rozsáhlých stavebních úprav v období let 1775–1780 získala uliční fasáda pozdně barokní vzhled, renesanční portál se segmentovým štítem však zůstal zachován, obohacen jen o znak svatovítských proboštů.

V roce 1856 odprodala Metropolitní kapitula hradčanský dům Josefu Kozlíkovi, jenž zde vybudoval nájemní byty. Nejvýznamnějším nájemníkem byl Tomáš

Hrzánský palác a část paláce Dietrichsteinského na Langweilově modelu, 1826–1837

Pohled z terasy na Prahu, cca 1916

Kašna se sochou Herkula, cca 1916

Garrigue Masaryk, tehdejší univerzitní profesor a budoucí prezident Československé republiky. V letech 1894 až 1896 bydlel v pátém patře domu nad Úvozem. Jeho rodina žila ve čtyřpokojovém bytě, jehož součástí byla i terasa s okouzujícími výhledy na město.

V roce 1915 koupil dům č. p. 177 malíř Ferdinand Engelmüller, který obýval celé horní patro rozlehlého komplexu budov. V zadní budově si zřídil kromě malířské školy také svůj byt. V přední části domu, kam se přicházelo přes terasu, pak měl ateliér a stálou výstavu svých obrazů. Když Engelmüller v roce 1916 objevil, že se v některých pokojích zachovaly barokní štukové a malované stropy z 18. století, rozhodl se budovu pod dohledem vídeňského Státního památkového úřadu opravit.

První etapa rekonstrukce proběhla do října 1918. Postupně byla dokončena obnova fasády se sgrafity, znaku na portálu, dubových vrat, fresek a interiérů obytných místností.

Po vzniku Československé republiky dům nadále sloužil jako činžovní, nacházely se zde rovněž obchody, vinárna a prádelna. V roce 1925 byl komplex budov úředně rozdělen. Hornímu domu zůstalo zachováno č. p. 177, dolní dům, který obdržel č. p. 296, prodala Irena Engelmüllerová manželům Klecandovým. Divizní generál Vladimír Vojtěch Klecanda, voják a významný představitel československého skautingu, obýval s manželkou Annou celé páté patro domu. O poschodí níž si v roce 1937 zřídil svůj ateliér malíř Jan Slaviček. Z okna, které nechal na východní straně vybourat, namaloval řadu známých pohledů na svoji milovanou Prahu.

V roce 1948 prodali dědicové Ferdinanda Engelmüllera dům č. p. 177 státu. V letech 1949–1952 byl objekt podle projektu ing. arch. Viléma Lorence a ing. arch. Rudolfa Ječného radikálně adaptován pro reprezentační účely ministerstva informací a osvěty. Přestavba odstranila celý dvorní trakt, v patře při Loretánské ulici byly vybourány veškeré dělicí zdi a vytvořeny dnešní sály. Současně došlo ke stavbě reprezentačního schodiště do prvního patra. Na nově zbudovaných arkádách bylo znovu vystavěno dvorní průčelí a v patře rehabilitovány sály se štukovými stropy. Dispoziční změnu doznalo rovněž pravé křídlo doplněné novým schodištěm. Nuzný činžovní dům s mnoha byty se díky stavebním úpravám proměnil opět ve výstavní palác.

Detail z malého nádvoří po adaptaci, 1951

Do výzdoby Hrzánského paláce byla necitlivě umístěna výtvarná díla oslavující ideologii komunistické strany: v hudebním salonku ozdobila zeď mozaika Pionýři od Vojtěcha Tittelbacha, na průčelní stěně prvního nádvoří se ocitlo sgrafito Se Sovětským svazem na věčné časy od Adolfa Záborského, nádvoří pak dominovala plastika Hutník zhotovená Aloisem Soprem. Tyto artefakty byly postupně odstraněny. Zachována však zůstala výtvarná díla připomínající dva významné obyvatele domu: reliéf s portrétem Ferdinanda Engelmüllera od Emanuela Juliana Kodeta a busta Jana Slavíčka od sochařů Břetislava a Milana Bendových. Barokní úpravy domu dodnes připomíná kašna na malém nádvoří, obdélníková pískovcová nádrž se sochou Herkula v nice. V roce 1961 přešel Hrzánský palác do vlastnictví Úřadu předsednictva vlády ČSSR, dům č. p. 296 byl v roce 1954 Anně Klecandové konfiskován a později převeden jako nájemní do správy hlavního města Prahy.

V Hrzánském paláci jsou přijímány státní návštěvy, konají se zde slavnostní obědy a večeře, významná zasedání a konference. Stalo se již tradicí, že zde během vyjednávání o vládě sídlí nově jmenovaný premiér, zatímco předseda vlády v demisi úřaduje ve Strakově akademii. Prostory Hrzánského paláce si mohla širší veřejnost mimo jiné prohlédnout v roce 2007 během výstavy Symboly republiky, která návštěvníkům přiblížila kořeny české státní symboliky, či v roce 2009, kdy zde byla prezentována vyznamenání členských států Evropské unie v rámci výstavy Krása evropské faleristiky.

Audienční sál, 1954

Jídelna, 1953

Gobelínový sál

na protější straně:

Gobelín Judita a Holofernes, Francie, polovina 17. století

Pracovna předsedy vlády

Hudební salonek

Autor textu: Michal Kolář

Fotografie: Karel Pazderka, Herbert Slavík,
Ondřej Kocourek, Muzeum hlavního města Prahy,
archiv Úřadu vlády České republiky

Grafická úprava: Jerome s. r. o. – Petr Liška

Produkce a tisk: Jerome s. r. o.

Vydal Úřad vlády České republiky, 2010

ISBN 978-80-7440-039-1

Úřad vlády České republiky

Úřad vlády České republiky je ústředním orgánem státní správy. Úřad plní úkoly spojené s odborným, organizačním a technickým zabezpečením činnosti vlády, dále bezprostředně zajišťuje podmínky pro práci odborných útvarů předsedy vlády a členů vlády organizačně začleněných do jeho struktury.

Hrzánský palác slouží jako reprezentační prostor předsedy vlády České republiky a náleží mezi budovy, jež Úřad vlády České republiky využívá k plnění úkolů spojených s činností vlády. Mezi tyto objekty patří Strakova akademie, Lichtenštejnský palác, Kramářova vila a vila Hany a Edvarda Benešových v Sezimově Ústí.

*Celkový pohled na Hrzánský palác a dům nad Úvozem
vzadu: Znak svatovítských proboštů*

